

Nordisk perfektion i en ustabil omverden

Oplæg om Krise, kunnskap og konkurrencekraft

Den 28. August 2013, Oslo

Bengt-Åke Lundvall

Aalborg Universitet

Min baggrund

- Professor i Økonomi ved Aalborg Universitet
- Ekspert på innovation og økonomisk udvikling
- Vicedirektør i OECD 1992-95
- EU-ambassadør for Kreativitet og Innovation 2004
- Underviser og forsker i Kina og Frankrig.

Dagens forelæsning

- Skæve vinkler på dagens emne: **Oplæg om Krise, kunnskap og konkurrencekraft**
- Nationalstaten som sikringsrum og som bremseklods.
- Den globale økonomiske krise er måske overstået men den kommer igen.
- Fra national Bo Bedre-ideologi til mere globalt udsyn aktivisme?

Social Indretningsarkitektur – Et Nordisk Speciale?

- Er der et behov for opgør med den nordiske/norske Bo Bedre filosofi?
- Nordisk skepsis og ligegyldighed for den Europæiske bygning og for den Globale uorden.
- Ikke engang stærkt engagement for at udbrede Klassisk Nordisk (velfærds) Design
- Derimod voksende indflydelse i norden fra fremmede stilarter – mere ulighed og mindre velfærdsstat.

Den norske familiebolig er på mange punkter eksemplarisk

- Norge er eksemplarisk i Norden –
 - Uligheden er kun vokset meget lidt (sml. Med F, S og DK)
 - Finanssektoren er nogenlunde under kontrol (sml. Med S og DK)
 - Forsigtig brug af oliemilliarder.
 - Ingen truet industrimastodont (Nokia)
- Fokus efter valget bliver sandsynligvis –
 - Skatte- og afgiftslettelser
 - Forøget produktivitet i offentlig sektor
 - Forøget udbud af arbejdskraft (sygefravær og arbejdstid)
 - Med voksende ulighed som konsekvens
- Fokus burde være på den lærende økonomi, investering i viden og på arbejdslivets KVALITET.

Ulighed og velstand

- (Implicitte) Argumenter for mere ulighed i de nordiske lande
 - Lidt mere ulighed kan ikke skade: graden af ulighed forbliver alligevel mindre end i resten af verden.
MEN: omvendt er lighed en fundamental norm i Norden som når den brydes kan give kraftige reaktioner.
 - Globaliseringen kræver større ulighed for at tiltrække kapital og den bedste arbejdskraft
MEN: Voksende indkomstilighed slår over i lavere kvalitet (deltagelse) i arbejdslivet og i lavere produktivitet

Indkomstulighed og deltagelse i arbejdslivet tre nordiske lande

	2000	2010	Comment
Denmark			Deltagelse i arbejdslivet viser procentandelen af 'arbejdere' som har job kendetegnet ved læring og autonomi
Gini	21	27	
Deltagelse i arbejdslivet	56	48	
Sweden			
Gini	22	24	
Deltagelse i arbejdslivet	38	34	
Finland			
Gini	24	25	
Deltagelse i arbejdslivet	39	31	
EU 15			
Gini	29	31	
Deltagelse i arbejdslivet	29	24	

Et nordisk (norsk) alternativ til social dumping og lønkonkurrence

- Innovation, Forskning og udvikling og Uddannelse som svarer til hvad der kræves i den lærende økonomi. Ny kombinationer of teori og praktik.
- Et arbejdsmarked som fremmer læring og fornyelse. Kombination af fleksibilitet og tryghed.
- A new new deal som giver de ekskluderede og marginaliserede særlig adgang til læring. Skal starte i børnehaven.
- En udvikling af arbejdslivets organisation og kvalitet som gør det attraktivt at arbejde – ikke kun flere men også bedre jobs!

Hvor vi står lige nu – globalt set

- Opsving på vej i USA, vækst i Asien, Latin Amerika og Afrika – stagnation i Europa.
- Men de institutionelle forhold gjorde den globale økonomiske krise er stort set uforandrede
 - ulige udvikling globalt og i Europa – ubalance i handel og vækst
 - utilstrækkelig og hovedsagelig national regulering af globale finansmarkeder
 - ejendomsinflation som fundamental vækstfaktor
- Hertil kommer
 - usikkerhed om konsekvenser af monetær ekspansion
- Og ikke mindst
 - den økologiske krise

Hvad er strategien i omverden?

- Svag global samordning
- Nationale konkurrenceevnestrategier også i Europa med voksende vægt ved:
 - Lønkonkurrence
 - Slankekur for offentlig sektor
 - Lettere betingelser for erhvervslivet – nedsættelse af skat især for de rige og for virksomheder –feather-bedding
 - Udbudsøkonomi med merk(el)antilistiske træk
- Et kapløb nedad med mange tabere – voksende ulighed internationalt og nationalt – stagnation. De rigeste er vindere.
- Alternativet kunne være udbredelse af 'den gamle' nordiske model med lighed i indkomst og arbejdsliv – investering i viden og uddannelse. Stærk og effektiv offentlig sektor.

Økonomer er bedre til at tænke kvantitet end kvalitet derfor:

- Fokus på arbejdets volume snarere end på dets kvalitet.
- Kærlighed til demografi som sikker kvantitativ fremskrivning i en ellers ustabil verden – aldringsproblemet glemmer bl.a. at vi ældre bliver yngre!
- Fører til anbefalinger om til enhver pris at ekspandere udbuddet af arbejdskraft og skære ned på den offentlige beskæftigelse.
- Glemmer at kvantitative ændringer har sideeffekter på kvalitet (og produktivitet)
- Fremhæver bestemte dynamiske effekter (lavere skattetryk giver større arbejdsudbud) men undlader at inddrage andre (mindre tryghed svækker viljen til forandring)

Nationalstaten som værn og som barriere

- Nationalstaten var ikke mindst i Norden en institution som gav et minimum af sikkerhed og velfærd for alle.
- I dag indebærer konkurrencen mellem velfærdsstater at man:
 - Undlader at føre en fornøden ekspansiv politik
 - Giver det finansindustrielle kompleks frie tøjler
 - Undlader at gribe ind overfor drivhuseffekt
- Hvordan kan vi oprette nye institutioner på globalt niveau som sikrer beskæftigelse, finansiel stabilitet og økologisk holdbarhed?
- Kan vi forestille os velfærdsstatslige institutioner som går udover landegrænser? På Europæisk niveau?

Behov for radikale ændringer i global governance

Nationalstaternes indbyrdes konkurrence blokkerer for:

- Finansiell stabilitet
- Balanceret og retfærdig verdensøkonomi
- Økologisk holdbarhed

Hvis man ikke udvikler ny globale styringsformer og internationale samarbejdsformer vil vi **med sikkerhed** løbe ind i næste alvorlige krise indenfor 10-årig periode. Og den vil ramme også de mest velordnede økonomier – Norge svarer til en dejlig veludstyret lejlighed i en ustabil bygning i et jordskælvstruet område.

NOGGI – En satsning på global udsyn og på at forbedre verden

- Norwegian Observatory for Global Governance Innovation: En global tværfaglig institution lokaliseret i Norge og baseret på norsk finansiering.
- Ansætter kreative teoretikere og praktikere fra forskellige dele af verden.
- Udvikler forskningsbaserede ideer for hvordan man kan reformere globale styringsmekanismer som gør verden mere holdbar og stabil økonomisk, økologisk og socialt.